

DE MEPPENSE VENEN

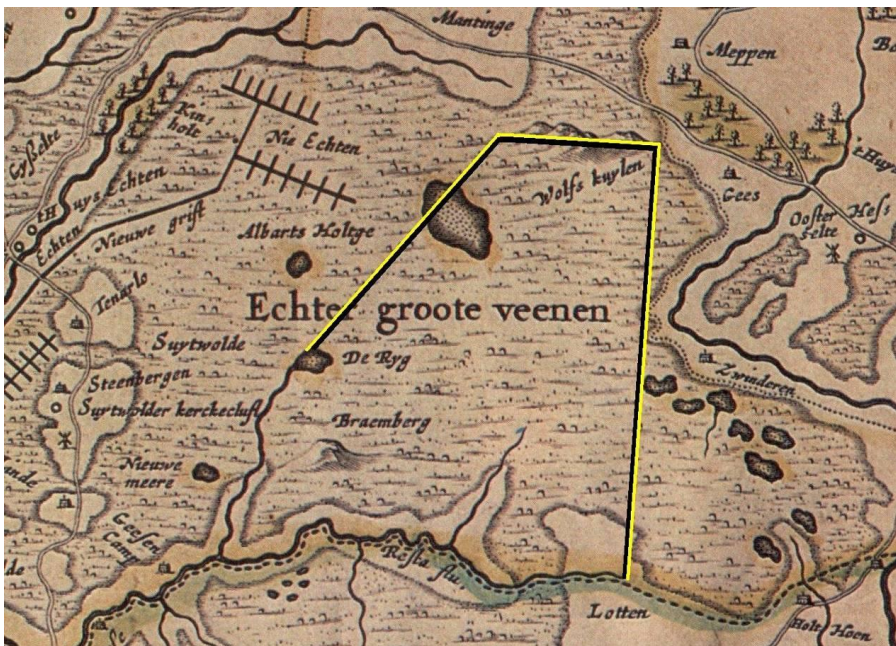
HET LAND VAN DE RIJZENDE TURF

©Albert Metselaar, Hoogeveen 2015 albertmetselaar@home.nl

Geschiedenis begint met waar er sprake is van geschreven bronnen. Voor zowel de streken en dorpen Nieuwlande, Elim als Nieuw-Moscou geldt, dat de geschiedenis begint in 1551. Het is tevens een belangrijk jaar voor het ontstaan van Hoogeveen. Er is sprake van de eerste veentransactie.

Als we ons bezighouden met de geschiedenis van het veenland van Zuidwolde, dat werd geruild, verkocht, niet betaald, niet overgedragen, wel weer doorverkocht, oftewel..... op een onduidelijke manier van gebruiker veranderde, dan zouden we bijna vergeten dat ten oosten ervan een veel ouder en veel duidelijker complex veenland heeft gelegen. Het waren de Meppense Venen. Geschiedenis begint, en prehistorie eindigt, waar de geschreven bronnen over een gebied informatie beginnen te verstrekken. Geschiedenis begint doorgaans ook waar een concrete en doorlopende lijn kan worden opgepakt. De geschiedenis van het Hooge Veen, waar later de gemeente Hoogeveen ontstond, begint in 1551. Dit is namelijk het oudste jaartal met betrekking tot dit veen zelf, en dan ook nog zodanig dat er een direct verband is met de latere vorming van het veenbezit van de latere Compagnie van de 5000 Morgen. Zeker de helft van het gebied van die Compagnie viel namelijk volgens de boeren van Meppen en Roelof van Echten onder de Meppense Venen. Elim ligt in het hart ervan, en Nieuwlande en Nieuw-Moscou maken er eveneens deel van uit.

De Meppense Venen. De grenzen ervan zijn uitgetekend op de kaart van Pynacker. Een uit het Riegmeeer lopend beekje en de zuidelijke stroom van de Reest, de Lutter Beek, vormen de zuidoostelijke - en de zuidgrens.

In het hart van de Meppense venen werd in 1925 een kei uitgegraven. Hij staat nu in Hoogeveen als de Hoogeveense kei. Hij lag daarvoor in de tuin van D.J.Dekker, op de Brandligtswijk, aan de Dorpsstraat te Elim (nu no.54). Een mooie grote kei in Nieuwlande, Elim of Nieuw-Moscou zou het begin van de geschiedenis van het veengedeelte van de huidige gemeente Hoogeveen kunnen markeren: de verkoop van de Meppense Venen in 1551

In de toenmalige Drentse zanddorpen was het onroerend goed merendeels eigendom van een kleine groep zogenaamde eigenerfden. Dit waren boeren met een eigen erf (boerderij, eventuele schuren, woningen voor de meiers, eigen arbeiders, en direct omliggende grond). Ze hadden eventueel nog wat weide- of landbouwgrond bij hun boerderij liggen. De wegen en de belangrijkste wei- en bouwlanden waren gemeenschappelijk bezit, en werden gezamenlijk bewerkt. Deze landerijen vormden de rondom het dorp liggende essen. Daarachter lag heide, veen of bos, eveneens gemeenschappelijk bezit. Iedere eigenerfde wist precies hoe groot zijn aandeel in het gemeenschappelijke bezit was. Dit aandeel werd waardeel genoemd. Maar vaak wist een eigenerfde boer niet exact wat dit waardeel inhield en wat het exact waard was, omdat de grenzen niet overal waren vastgelegd. Vooral in de veengebieden was dit onduidelijk. De eigenerfde boeren en hun ongedeelde bezittingen vormden de marke. Tussen de boeren en meiers woonden ook keuters, kleine boertjes zonder waardeel in de marke. Alle inwoners van een dorp vormden samen de boerschap of buurschap. Daar waar zaken van gemeenschappelijk belang besproken moesten worden gebeurde dat als buurschap. Daar waar sprake was van belangenbehartiging van ongedeelde bezit, traden eigenerfde boeren op namens de marke.

In 1551 grensden de venen van het latere Echtsens-Hoogeveen aan alle zijden aan ongedeelde bezittingen van omliggende marken. De eigenaren maakten aanspraak op het gebied, maar niemand wist precies wie de eigenaar van wat was, of waar de grenzen lagen. De boeren van Meppen hadden het over de Meppense Venen, en rekenden dan alles tot aan de Reest onder hun marke. Drost Reinolt van Burmania of Bourmania van Drenthe en Coevorden was in de venen geïnteresseerd. Hij zocht contact met de boeren van Meppen. De 30ste april 1551 waren Reinolt en zijn vrouw Liesbeth van Braekel beiden in Meppen aanwezig om de venen over te nemen. Er volgde een stoklegging. Hinrik Lepel en Johan Haninck traden op namens de markengenoten. Schulte Frans Koops van Dalen, Oosterhesselen en Zweelo maakte een verklaring op, waarin de stoklegging en de levering van de venen werd bevestigd. In het op perkament opgemaakte contract werden de bezittingen omschreven als: *'Een stuk moerlands of veenlands, strekkende en beginnende uit onzer marken van die wolfskuilen aan, wendt op of aan de Beek die dat Sticht van die Drentse scheidt, en met een zijde naar Lutten en met de andere zijde aan de marke van Zuidwolde.'* Wat Burmania voor de venen betaalde, dat is niet duidelijk, maar het was blijkbaar genoeg. We lezen namelijk over *'een somma van penningen, daar ze wel mee tevreden zijn'*

Drost Burmania en zijn vrouw werden daarmee ogenschijnlijk de nieuwe eigenaren van het hele gebied, veenlaag en ondergrond, dat we later zouden leren kennen als de oostelijke helft van de Krakeelse Wijken en alle grote Hollandseveldse wijken, in het latere Grote Blok. Het is het gebied ten zuiden van de Wolfskuilen, nu het Gevleugelde Woud, tot honderden meters over de grens met Overijssel. Nieuwlande, Elim en Nieuw-Moscou, tot en met Schuinesloot. Ten westen grensde het gebied aan de marke van Zuidwolde. We lezen echter nergens hoe lang die grens met Zuidwolde

was. Hoe ver liep de grens naar het zuiden door? Omdat de Reest met een beekje uit het Riegmeer werd gevoed, kon dit beekje en het Riegmeer als grens worden beschouwd. Zo kon zelfs het hele gebied van het Riegmeer en alles wat daar in Drenthe ten zuidoosten van lag, onder de overdracht worden gevoegd. Ten oosten van het Riegmeer lagen dus de Meppense Venen, ten westen van het Riegmeer de marke van Zuidwolde. Tenminste, dat beweerden de boeren van Meppen. De tekst van van 30 april 1551:

***“Ik Frans Coops in den tijd van wege kom: key: maytt: te Dalen, Hesselen en Zweelo schultens, doe konde en bekenne en mits deze open bezegelde brief hoe dat voor mij zijn gekomen de gemene buren van Meppen, gelegen in 't kerspel van Zweelo, en bekenden dat ze met vrije wil, eigen berade en iederkens wel voorbedachte moede, toegestaan hebben de erenfeste en eerbare Reinolt van Bourmannia Drost te Coevorden en de eerbare en deugdzame Juffer Elysabet van Braekel, zijn echte en rechte huisvrouw, en haar erfgenamen, een stuk moerland of veenland, strekkende en beginnende uit onze marke, van de Wolfskuilen aan, wendt op of aan de beek, die dat Sticht van die Drentse scheidt, en met de ene zijde naar Lutten, en met de andere zijde aan de marke van Zuidwolde, zo als dat gelegen is, en alle alzulke gerechtigheid als ons daar van toe komt, dat de voorzeide Reinolt van Bourmannia en Juffer Elysa-bet van Braekel, en haar erfgenamen tot haar vrije wille mogen gebruiken, en haar besten oorbaar daar mede doen, zonder wederlegging of bespiring van die buren van Meppen en staan voorts mede toe alles wat bij lieden met rechte, of met vriendschap bekomen of voorweren kunnen, idoch alles buiten lieden en oorzake der buren van Meppen.*”**

Hiervoor hebben Reinolt van Bourmannia en Juffer Elysabeth van Braekel, de buren van Meppen weder toegestaan, een somma van penningen, daar ze wel mee tevreden zind, en ontvangen hebben de leste pennink met de eerste en danken Reinolt van Bourmannia en Juffer Elysabet van Braekel daar van zoder betalinge, en hebben voorts de stok gelegd voor erburen te Zweelo als Henrick Lepel en Johan Hannick, als naar de hoogste Drentse Landrecht behoort, alles toebehoort Reinolt van Bourmannia en juffer Elysabet van Braekel, en haren erfgenamen voorzeide zonder arglist in een oorkonde der waarheid hebben wij gemene binnenburen van Meppen gebeden de eerbare Frans Coops schultus voorzeid deze brief voor ons en onze erfgenamen te bezegelen. Dewelke ik Frans schultus voorzeid te vriendelijker begeerten van de buren voorzeid geerne gedaan en mijn zegel van gericht weze beneden aan dezen.”

Aan de akte werd geen bijzondere aandacht besteed. Net als alle andere stokleggins-brieven uit die dagen, was het niet meer dan een druk beschreven stuk, zonder franje, met het zegel en de handtekening van de schulte eronder. Geen stuk om indruk mee te maken. Dat hoefde ook niet. Het was een geheel rechtsgeldige overdrachtsakte. Niemand kon toen nog vermoeden dat wie dan ook de overdracht in twijfel zou trekken, zou vergeten, of bestrijden. Hoe groot waren de Meppense Venen? In de 17^e eeuw had men nog de beschikking over een kaart van het gebied. Die is verloren gegaan. Egbert Clant tot Scharmer, zaakgelastigde voor Ada van Burmania stelde in 1637 dat de Meppense Venen wel 5000 tot 6000 morgen groot waren. In dit gebied lag ongeveer 3000 morgen van wat later beschouwd werd als het gebied van de Compagnie van de 5000 Morgen. Zo beredeneerd kocht Burmania een geweldig groot gebied. Maar er was wel een probleem. Het betrof onverdeeld veen, waar ook

andere marken rechten op konden doen gelden. De grootte van het gebied was pas zeker, als men zou weten waar de grenzen met de marken van Zuidwolde en Lutten zouden liggen. Omdat die grens nog niet was vastgesteld, was ook de exacte grootte van het verkochte stuk veen niet vastgesteld. De boeren van Lutten beschouwden de Reest ook als de grensrivier, maar lieten deze eindigen in het Riegmeer. Ze redeneerden dat het Riegmeer nog binnen hun eigendom viel, met gevolg dat ze grote delen van de Meppense Venen op zouden gaan eisen. Daar kwam nog bij dat er ook andere Zuid-Drentse marken waren, die grensden aan het uitgestrekte veengebied. Op basis van al vastgestelde markegrenzen konden ze eveneens een deel van het aangrenzende veengebied opeisen. Eigenlijk wist drost Burmania dus helemaal niet wat hij zou verwerven met zijn koop. Feitelijk kocht hij niets anders dan de claim die de marke van Meppen op basis van de toenmalige markegrenzen kon leggen op het genoemde onverdeelde veengebied.

Wat hij concreet in handen zou krijgen, zou afhangen van wat de andere marken uit Drenthe en Overijssel van het veen zouden opeisen en uiteindelijk feitelijk zouden krijgen. Er waren zoveel marken die zuidelijker lagen dan die van Meppen, en die ook delen van het Drentse veen boven de Reest konden opeisen, dat het wel heel uitzonderlijk zou zijn als de claim van Meppen, doorverkocht aan Burmania, ook daadwerkelijk een stuk veen van de Wolfskuilen tot de Reest op zou leveren. Maar dat maakte bij de stoklegging van 30 april 1551 niets uit, en zou ook de latere eigenaren van de Meppense venen niets uitmaken. Op papier stond dat ze eigenaar waren van de ondergronden en venen van de Wolfskuilen tot de Reest, ze rekenden zich rijk met 5000 tot 6000 morgen veen en ondergrond, en dat eisten ze dan ook op. Toen in 1614 het Landrecht van Drenthe werd vastgesteld, probeerde men aan dit soort zaken een einde te maken. Voortaan mocht een onverdeeld gebied alleen nog worden verkocht, als vooraf de grenzen en de eigenaren waren vastgesteld. Dat was overigens geen garantie dat het daarna goed ging.

Reinold van Burmania is dezelfde die in Friesland bekend was als Rienck van Burmania. Dat blijkt bijvoorbeeld uit een gevelsteen uit Leeuwarden, waarop te lezen is: *"Rienck va(n) Burmania ridder en(de) drost tot Coevarde(n) anno 1555."* Dat was in de jaren dat we in de Drentse analen Reinold als Drost van Drenthe vermeld vinden. Rienck/Reinold van Burmania was een zoon van Tjaard van Burmania (1480-1541) en Tiets Unia, zijn eerste echtgenote, de weduwe van Watse Roorda.

Wapen van de Burmania's, in gebruik sinds 1520: Gevierendeeld: I In goud een halve adelaar van zwart, uitkomende van de deellijn; II en III in blauw een klaverblad van goud aan een stronkje van hetzelfde, geplaatst in de richting van een linkerschuinbalk; IV In goud een leeuw van rood.

Kaarten laten niet zien hoe de wereld eruit ziet, maar welke voorstelling we ons daarvan willen maken. Platte wereldkaarten van een ronde aardbol worden bij voorbaat gedomineerd door het middelpunt dat iemand in zijn hoofd heeft. Grenzen worden bepaald door politieke visies. Dat was in de 18^e eeuw niet anders. Bijgaande kaart is getekend vanuit de visie van Overijssel, waar het gaat om de grens met Drenthe. Overijssel liep door tot het water van Schoonhoven! Nieuw-Moscou, Elim en half Nieuwlande zouden volgens deze kaart deel uitmaken van Overijssel. Drenthe tekende de grens langs de Lutter Beek, zie linksonder, ver zuidelijker.

Zowel met zijn eerste en als tweede echtgenote woonde Tjaard op het "Olde Bourmanye Huys" te Leeuwarden. Hier groeide Reinold op. Na de dood van Reinolds moeder vond zijn vader een nieuwe vrouw in Graets Cammingha. Vader Tjaard was een aanzienlijke figuur die tal van functies bekleed en opdrachten uitgevoerd heeft. Op 1 juli 1515 werd hij op het koor in de St.Vitus-kerk door de stadhouder in naam van Karel van Bourgondië tot ridder geslagen en op 14 november 1520 samen met zijn broer Douwe in de Rijksadelstand bevestigd. Dat ook vader Tjaard en oom Douwe er naast hun Friese namen andere namen op na hielden, blijkt uit de akte van keizer Karel V, waarin het verheffen in de adelstand werd vastgelegd. Daarin heetten de gebroeders Burmania geen Tjaard en Douwe, maar Erhard en Dominicus. Tjaard oefende onder meer de functies uit van grietman, rentmeester en dijkgraaf in het Bildt en olderman van Leeuwarden. Verder werd hij benoemd tot drost op het blokhuis van Dokkum, staat hij vermeld als grietman in Wymbritseradeel en als dijkgraaf en gedeputeerde van Oostergo. Tjaards vrouw Tets Unia trachtte de kinderen op te voeden en aan te sporen tot de hoogste ambten. Er werd van haar gezegd: "se solden hoer kynderen bandreheren ghenooten maecken, al sullendse met den ene voet daerom in de hel comen". Baanderheren zijn edelen, die het recht hebben hun welgeboren mannen onder een banier ten strijde te voeren. Kortom, Tets Unia wilde dat haar kinderen krijgsheer werden, al moesten ze met één voet in de hel komen.

Reinold werd krijgsheer. Hij was veel van huis. Reinold was in 1539 en 1540 al waarnemend Drost geweest. Na de dood van Drost George Schenck van Toutenburg in 1540 werd Rienck Drost van Drenthe en slotvoogd van Coevorden. De ambten waren Reinold toebedeeld als gunsteling van Karel V. Hij had hiermee een niet gering inkomen: een jaarwedde van vierhonderd carolusguldens en een derde deel van de boeten, waarvan hij voor zeshonderdveertig goudguldens een troep van zevenentwintig bewapende soldaten moest onderhouden op het Coevordense kasteel. Als Drost moest hij zich regelmatig laten waarnemen door anderen, want hij bleef actief krijgsheer in keizerlijke krijgsdienst. Ook zijn ouderlijk huis werd in deze jaren zijn eigendom. Na de dood van zijn vader verviel het oude Burmaniahuis eerst aan zijn broer Joost, en na diens kinderloze overlijden aan Reinold zelf. Kortom, er was een thuis in Coevorden en in Leeuwarden, maar hij was er niet veel te vinden. In de Friese bronnen vinden we Reinold getrouwd met Deytzen Jantjesdr. van Unema, van Blija. In de Drentse stukken vinden we zijn tweede vrouw Elisabeth van Brakel, mede-eigenares van de Meppense Venen.

Wat was de reden dat Reinold van Burmania en zijn vrouw dit ogenschijnlijk waarde-loze moeras kochten? Reinolds vader was als vervener actief in het Surhuizumer Veen, waarvan hij het zuidelijke stuk had gekocht. In 1522 sloot hij een overeenkomst met Buweklooster over het graven van een vaart, die hij en het klooster beiden konden gebruiken. Reinold van Burmania was behalve de zoon van een Friese edelman, ook de zoon van een Friese vervener, zodat hij wist wat hij deed, bij de aankoop van de Meppense Venen. De bedoeling was om ze op een geschikt moment met geschikte partners aan snee te brengen. Daarnaast was het een vorm van belegging, want ooit zou dit veengebied waardevol worden.

De aankoop van 1551 stond niet op zich, en kunnen we zien in het kader van de veenpolitiek van Karel V, de toenmalige koning van Spanje en heerser over de Nederlandse gewesten. Deze had in 1550 strenge bepalingen afgekondigd, die een einde moesten maken aan de landvergravingen in het laagveen van Holland en Utrecht. Kapitaalkrachtige lieden weken vervolgens uit naar de hoogveengebieden in

het noorden, waarvoor deze bepalingen niet golden. De aankoop van de Meppense Venen was de eerste van drie grote projecten in een paar maanden tijd. Twee en halve week later, 19 mei 1551, richtten Reinold van Burmania, zijn neef mr Reincke van Burmania uit Leeuwarden, Johan en Wigbold van Ewsum van de borg Nienoord bij Leek, en Reinier van Aeswijn, heer van Brakel, een 'societeit en maatschap' op om gezamenlijk de venen onder Veenhuizen en in Haule te gaan exploiteren. De 10de juni van dat jaar ontmoetten ze elkaar bij Veenhuizen, voor een inspectietocht. De noodzakelijke investeringen bleken te hoog, het werd niets.

Het spreekt voor zich dat de heren ook gesproken hebben over de Meppense Venen, als een mogelijk alternatief, maar ook dat zal hen nog te duur zijn geweest. De afvaart van de turf uit deze venen kon via de Reest. Deze zou gekanaliseerd moeten worden. Maar het kwam er nog niet van. Andere venen zouden voorlopig nog goedkoper aan snee kunnen worden gebracht. Na de overdracht bleven de Meppense Venen liggen voor wat ze waren. In ieder geval had Reinold in afwachting van mogelijkheden ten aanzien van de kanalisering van de Drentse beken en riviertjes alvast een stuk veen voor eigen activiteiten veilig gesteld. In dat zelfde jaar, op 24 juli 1551, tekenden Pyter Hettes van Dekema uit Jelsum, Johan van Cuyck Anthonisz en Floris Foeys uit Utrecht een contract van samenwerking, waarmee de vervening in het huidige Heerenveen op gang kwam. Dit werd wel een succes, en de vervening werd een voorbeeld voor de latere Compagnie van de 5000 Morgen. In een kroniek uit 1622 werd van het werkvolk gezegd: *"Het volk welke tot dezen gebruikt werd, ging met trommelslag aan 't werk en vertrok ins-gelijks op die wijze."*

Karel V

In 1552 kochten Reinold van Burmania en zijn vrouw grote stukken veen in Opsterland. Dit veen bleef tot 1600 in de familie, en werd toen uit hun nalatenschap verkocht aan drie patriciërs uit Leeuwarden. Reinold van Burmania overleed in 1558. Hij was weer op oorlogspad. Nu als krijgsheer van Philips II, die in 1556 zijn vader Karel V

had opgevolgd. Een leger van Spaanse troepen (waaronder ook de Nederlandse soldaten toen vielen) en Engelsen belegerde Saint Quentin. Op 10 augustus 1557 kwam het tot een beslissende veldslag, waarbij de Franse legers werden verslagen. Reinold van Burmania is niet meer thuis gekomen. Hij stierf tijdens de naweeën van deze oorlog en werd begraven in het koor van de bovenkerk van Douai, Frankrijk. Er is in de kerk niets meer wat aan hem herinnert. Macht, geld en militaire roem zijn geen garantie voor langdurige status. Het is enkel papier, dat voorkwam dat hij niet totaal vergeten was. Hij stierf kinderloos. Wat er met zijn venen gebeurde kunnen we reconstrueren door te kijken naar wat er met het Burmaniahuis gebeurde. Bekend is dat het Burmaniahuis te Leeuwarden na de dood van Reinold overging op Tjaard van Burmania, zoon van zijn broer Joost.

De Notre Dame van Douai, Noord-Frankrijk. Hier werd Reinold van Burmania begraven, in de kerk of in de hof. Er is niets bekend van een gedenksteen. Hierna nog een mooie opname van de hoofdingang van deze kerk.

Toen Tjaard kinderloos overleed, verviel het Burmaniahuis aan diens broer Claes van Burmania, Drost van Drenthe. Aangezien ook de helft van de Meppense Venen eigendom werden van Claes van Burmania, moet dit bezit dezelfde weg zijn gegaan: van Reinold naar neef Tjaard, vervolgens naar Claes. Bij zijn overlijden in 1581 liet Claes alleen dochters achter. De Meppense Venen gingen naar zijn dochter Adde of Ada uit Leeuwarden. Liesbeth van Brakel, de weduwe Burmania, hield haar helft van de Meppense Venen tot 1581. De venen waren één grote investering geweest, een land vol appeltjes voor de dorst, in een tijd van de rijzende turf, als motor van de economie van de Republiek. Wanneer de tijd was aangebroken dat ze aan snee zouden worden gebracht, zou de familie goudgeld kunnen verdienen.

Op 9 juni 1581 vond de stoklegging plaats, waarbij de helft van de venen van Reinold van Burmania door Liesbeth werden verkocht aan Cornelis Trumper, schulte van Diever, en zijn vrouw Claes van Millinge. Willem Wessels, pander van Drenthe, was door Burmania's weduwe gemachtigd om namens haar de stok te leggen. Schulte Cornelis Trumper bezat nu de helft van een onduidelijk begrensd en ongedeeld veengebied, waaronder pakweg $1/4^e$ van wat later werd toegerekend aan de Compagnie van de 5000 Morgen. De kinderen van Cornelis Trumper en Claes van Burmania erfden de venen, en deden er net als hun ouders helemaal niets mee. De venen lagen nog even natuurlijk en ongeschonden als ze er ook al voor 1551 hadden gelegen. Elders gingen hun activiteiten als vervenersfamilie gewoon door. In dat opzicht leek hun houding op die van Roelof van Echten vanaf 1625. Er lag een gebied,

waar anderen niet aan konden komen. Als de tijd rijp was, zouden ze hiermee gaan handelen, of zelf de turfgraverij ter plaatse op gang brengen. Het veenland stond 'in de wachtkamer'.

Dit historisch overzicht is kort en niet voorzien van uitvoerige contracten, met gedetailleerde bepalingen, zoals we die wel kennen rondom de venen van Steenberg en Ten Arlo. Zo zou ten onrechte het idee kunnen bestaan dat met de Meppense Venen geen plannen waren. Alsof de eigenaren nog niet hadden uitgedacht of aan het uitdenken waren hoe ze het gebied aan snee zouden kunnen brengen. Alsof ze geen visie hadden op het gebied. We moeten hierbij niet vergeten dat we de uitvoerige contracten met betrekking tot Steenberg en Ten Arlo alleen maar hebben, omdat de boeren van die marke hun veen en ondergrond niet zomaar verkochten. Het ging in gedeelten, veen en ondergrond apart, en iedere keer werd er uitvoerig onderhandeld, zoals we terugzien in de in de contracten opgestelde voorwaarden. Daardoor krijgen we een beeld van wat er allemaal gedacht en overwogen werd. Dat beeld hebben we niet van de Meppense Venen, omdat die bij de verkoop in 1551 en 1581 zonder uitvoerige onderhandelingen en zonder voorwaarden in andere handen overgingen. Dit zoals het in de meeste gevallen ging als er iets werd verkocht. In één keer werd iets verkocht, zonder extra voorwaarden, en met stoklegging, zodat er geen gezeur meer over zou komen.

Dat neemt niet weg dat ook de Burmania's en hun familie alle kennis en visie in huis hadden, nodig om aan de slag te kunnen. Wanneer de tijd rijp zou zijn, zouden de familie-veenderijen in andere delen van Noord Nederland als voorbeeld kunnen dienen. Maar dit leverde in 1551 geen mooie grote bezegelde contracten op, die indruk maken op een gemakkelijk beïnvloedbaar publiek. Goed lopende overdrachten, zonder problematische verhoudingen, leveren vaker weinig archief op. Alleen dan, wanneer er doorlopend problemen zijn, komt er veel archief. En dat was precies wat het geval was, in de marke van Steenberg en Ten Arlo, en in de beginjaren van de Compagnie van de 5000 Morgen. Bij de Meppense Venen waren geen problemen.

Er was bij de Meppense Venen ook geen sprake van problemen rondom Heerlijke rechten. De Burmania's wensten geen Heerlijkheid in te stellen en kwamen niet in het vaarwater van een andere Heer wiens Heerlijke rechten ze aantastten, zoals aan de westzijde van het Hooge Veen wel is gebeurd. Ook daardoor is er van de westzijde van het veenpakket meer archiefmateriaal, meer te vertellen, dan van de Meppense Venen. Wat betreft de bronnen voor het beschrijven van de betrokken dorpen, Meppen en hun burens, moeten we concluderen dat er uit de periode van de verkoop van de Meppense Venen geen actuele bronnen zijn. De 17^e eeuwse beschrijvingen zijn er wel degelijk, maar de Meppense boeren verkochten hun venen pakweg 75 jaar eerder. Omdat er een complete 80-jarige oorlog over het gebied ging, met inbegrip van dodelijke pest, is het onzeker of de 17de eeuwse bronnen wel een beeld geven dat ook gold voor 1551, en worden deze dorpsbeschrijvingen hier achterwege gelaten.

De soepele overdracht van veen en ondergrond in de Meppense Venen en het afwezig zijn van lange gerechtelijke procedures, heeft ook nog een ander effect gehad. Behalve dat er dus geen stapel oude acten is overgeleverd – twee korte stokleggingsbrieven, dat is alles – is er ook geen centrale aandacht voor één persoon gekomen. De aandacht die door de stukken rondom de overdrachten en de rechten van het Oosterveen gericht werd op Roelof van Echten, heeft alles te maken met de

procedures. Daardoor wordt in de geschiedschrijving daarover doorlopend de naam van Roelof van Echten genoemd. Of het nu goed liep, of wanneer er problemen waren, hij stond centraal. Uit voorgaande zal duidelijk zijn geworden dat in de voorgeschiedenis van de Compagnie van de 5000 Morgen naast Roelof van Echten de persoon en de naam van Reinold van Burmania past. Hij was echter al 75 jaar eerder, hij was al actief aan het vervenen toen de Van Echten deze activiteiten nog lieten liggen en hij bezat een groter gebied, met ondergrond. Daarmee was hij ook de eigenaar, volgens het Drentse landrecht. Reinold van Burmania had al 5000-6000 morgen, veen en ondergrond, waarvan ongeveer 3000 morgen opgingen in de Compagnie van de 5000 Morgen. Roelof van Echten ruilde in 1625 hooguit 2000 morgen veen, zonder ondergrond. Dit is vergelijkbaar met het ruilen van graan, dat nog gemaaid moet worden. Je hebt het wel, mits je de tegenwaarde inbrengt, maar je bent niet baas over de grond. Oftewel: we hebben het over ongelijke grootheden. Het proces van opgaan van de Meppense Venen in die van de Compagnie van 5000 Morgen is een aparte beschrijving waard.

Diverse veengebieden, in relatie tot de Compagnie van 5000 Morgen. De bovenste lichtblauwe gebieden zijn het Pesserveld en het Tiendeveen, die er beide geheel los van stonden, maar wel vanuit Hoogeveen werden afgegraven. Het ligt nu ook in de gemeente Hoogeveen.

Het groene gebied is het gebied waarvan in 1625 het bovenveen werd geruild, zonder ondergrond. Die werd later verkocht en pas in 1664 overgedragen.

De rechtse en onderste blauwe gebieden zijn de Meppense Venen. Donkerblauw staat voor het gebied dat BINNEN de Compagnie van 5000 Morgen zou gaan vallen, lichtblauw bleef daar buiten. Ook rechts van 'de Scheid', bij Nieuwlande, was er nog een deel Meppense Venen.

Het witte gebied is nooit overgedragen, maar werd wel geclaimd en uiteindelijk gedeeltelijk door de Compagnie in bezit genomen.

De cijfers staan voor de dorpen en streken. Hoogeveen is opgedeeld in drie gelijke nummers, want de plaats ligt op drie afzonderlijke delen: In de Pesser marke, in de marke van Steenberg en Ten Arlo, en in het gebied van de Compagnie. Het ligt nog veel complexer, maar dat laten we maar even zo.

